

Phát huy giá trị di sản văn hóa của cố đô Hoa Lư và khu du lịch sinh thái Tràng An trong hoạt động du lịch

VŨ THẾ BÌNH*

Khai thác các giá trị di sản văn hóa dân tộc để phát triển du lịch đã trở thành một định hướng quan trọng của Du lịch Việt Nam. Nội dung này được cụ thể hóa trong các Nghị quyết Đại hội Đảng toàn quốc lần thứ IX, X¹. Với định hướng như vậy, ngành Du lịch đã từng bước đầu tư nghiên cứu khai thác một cách hợp lý giá trị của các di tích lịch sử và di sản văn hóa phục vụ phát triển du lịch. Trong chiến lược phát triển Du lịch Việt Nam giai đoạn 2001- 2010 và Chương trình Hành động của ngành Du lịch sau hội nhập WTO cũng đã xác định rõ vai trò quan trọng của việc đa dạng hóa sản phẩm du lịch dựa trên cơ sở khai thác các giá trị di sản văn hóa dân tộc. Chính sự phát triển của loại hình du lịch văn hóa đã góp phần tạo sức hấp dẫn mạnh đối với khách du lịch, đặc biệt khách du lịch quốc tế trong thời gian qua.

Là một tỉnh có tiềm năng du lịch phong phú, Ninh Bình đã bước đầu thành công trong việc khai thác các giá trị di sản văn hóa phục vụ cho phát triển du lịch. Bên cạnh các danh lam

thắng cảnh như Tam Cốc, Bích Động, Vân Long, Cúc Phương... là tài nguyên du lịch tự nhiên đặc sắc, Ninh Bình còn giữ được các di tích lịch sử, di sản văn hóa có giá trị quan trọng mang ý nghĩa quốc gia. Đó là cố đô Hoa Lư, kinh đô của nước ta từ năm 968 đến năm 1010, với ba triều đại liên tiếp là: Đinh, Tiền Lê và khởi đầu nhà Lý. Đến thăm Hoa Lư, du khách không chỉ hiểu thêm về một giai đoạn hào hùng của lịch sử Việt Nam mà còn được biết rõ hơn về văn hóa, kiến trúc nghệ thuật của giai đoạn lịch sử đó. Bên cạnh Hoa Lư là khu du lịch sinh thái Tràng An không chỉ nổi tiếng với hệ thống hang động kỳ thú, nơi đây còn là một di chỉ khảo cổ có ý nghĩa lịch sử và nhân văn sâu sắc...² Với những giá trị đó, khu du lịch Tràng An có thể phát triển nhiều sản phẩm du lịch văn hóa và thiên nhiên phong phú. Mặt khác, khu du lịch sinh thái Tràng An và khu di tích lịch sử cố đô Hoa Lư lại có vị trí gần với các điểm du lịch khác trên địa bàn, tạo điều kiện thuận lợi cho Ninh Bình xây dựng các loại hình du lịch đặc thù như: du lịch nghiên cứu khoa học, du lịch thể thao mạo hiểm, du lịch sinh thái, du lịch tâm linh, du lịch lịch sử văn hóa...

* VỤ TRƯỞNG VỤ LŨ HÀNH
TỔNG CỤC DU LỊCH

Ninh Bình có vị trí địa lý thuận lợi, gần các đô thị lớn như Hà Nội, Hải Phòng, Nam Định. Trên địa bàn tỉnh có một số quốc lộ chính chạy qua như quốc lộ 1A, 10, 12A, 12B, có đường sắt Bắc - Nam và hệ thống sông ngòi dày đặc: sông Đáy, sông Hoàng Long, Sào khê, sông Vạc, sông Vân... tạo thành mạng lưới giao thông thủy bộ thuận lợi. Với lợi thế đó, Ninh Bình không chỉ là điểm nhận khách, điểm đến du lịch quan trọng phía Bắc, mà nếu được đầu tư có thể trở thành một trong các cửa ngõ cho luồng khách du lịch đường bộ từ Bắc vào Nam và ngược lại.

Những năm qua, hoạt động du lịch của Ninh Bình đã bước đầu khởi sắc. Đồng loạt các khu, điểm du lịch được đầu tư, nâng cấp. Hình ảnh mới về du lịch Ninh Bình đã từng bước được các hãng lữ hành và du khách ghi nhận. Công tác quản lý du lịch đã có nhiều tiến bộ đáng kể. Hiện tượng chèo kéo, đeo bám khách bán hàng, chụp ảnh giảm rõ rệt. An ninh vệ sinh môi trường được đảm bảo ở khu Tam Cốc - Bích Động và khu vực đền thờ vua Đinh, vua Lê. Mặc dầu vậy, lượng khách du lịch đến Ninh Bình nói chung và cố đô Hoa Lư, khu du lịch sinh thái Tràng An nói riêng còn rất hạn chế. Hiện tại, lượng khách đến Ninh Bình chủ yếu là khách nội địa, lượng khách quốc tế không nhiều. Ninh Bình chưa thật sự khai thác tốt thế mạnh tài nguyên du lịch của mình, đặc biệt là tài nguyên du lịch văn hóa. Các sản phẩm du lịch còn đơn điệu, chủ yếu vẫn là khai thác thiên nhiên, chưa đưa ra điểm nhấn sản phẩm du lịch độc đáo, mang đặc thù địa phương. Hiệu quả kinh tế từ hoạt động du lịch thấp, do dịch vụ du lịch chưa đáp ứng được đòi hỏi của du khách. Cơ sở hạ tầng, cơ sở vật chất kỹ thuật du lịch còn yếu, thiếu. Đến nay, Ninh Bình chưa có cơ sở lưu trú nào đạt tiêu chuẩn 3 sao trở lên. Trình độ quản lý, nghiệp vụ ngoại ngữ của cán bộ cũng như nhân viên trực tiếp làm du lịch, đặc biệt đội ngũ thuyết minh viên tại các khu di tích lịch sử, ít được quan tâm bồi dưỡng, đào tạo. Việc tổ chức kết nối tour đưa đón khách chưa tốt. Công tác tuyên truyền, xúc tiến quảng bá du lịch còn hạn chế. Tại các khu du

lịch, công tác vệ sinh công cộng cho khách du lịch chưa được chú ý. Chính yếu tố trên đã làm cho du lịch Ninh Bình chưa thực sự phát triển, chưa tương xứng với tiềm năng du lịch to lớn của địa phương.

Cố đô Hoa Lư và khu du lịch sinh thái Tràng An có một vị trí quan trọng đối với du lịch Ninh Bình. Nếu khai thác và phát huy được các giá trị di sản văn hóa lịch sử cũng như tài nguyên thiên nhiên hấp dẫn ở đây, cố đô Hoa Lư và khu du lịch sinh thái Tràng An chắc chắn sẽ đóng góp to lớn không chỉ cho du lịch Ninh Bình mà còn cho cả vùng du lịch Bắc bộ. Tuy nhiên, để sớm đưa cố đô Hoa Lư và khu du lịch sinh thái Tràng An nói riêng và cả du lịch Ninh Bình nói chung trở thành một điểm hấp dẫn của du lịch Việt Nam, còn có rất nhiều việc phải làm. Trước mắt chúng tôi đề xuất một số giải pháp sau:

Trước hết, cần xem lại quy hoạch tổng thể phát triển du lịch của Ninh Bình nói chung và cố đô Hoa Lư, khu du lịch sinh thái Tràng An nói riêng cho xứng đáng với vị trí, giá trị các khu du lịch này. Cần hoàn thiện thêm các công trình di tích lịch sử tại Cố đô Hoa Lư để Hoa Lư trở thành trung tâm du lịch văn hóa, lịch sử và tâm linh của Việt Nam, nơi lưu giữ hình ảnh của một giai đoạn lịch sử quan trọng hào hùng và đầy thăng trầm của nước ta. Nét đặc sắc nhất, hấp dẫn nhất đối với người Việt Nam cũng như khách quốc tế là nơi đây đã hình thành 3 triều đại phong kiến Việt Nam, khẳng định sự ra đời của một quốc gia độc lập và mở đầu cho 1 giai đoạn phát triển huy hoàng của dân tộc Việt Nam. Các vị vua sáng lập 3 triều đại là Đinh tiên Hoàng, Lê Đại Hành, Lý Thái Tổ đều là những danh nhân đất Việt, được nhân dân muôn đời kính trọng. Bởi vậy, phát huy giá trị di sản ở đây cũng chính là sự tôn vinh các vị vua, các vị anh hùng dân tộc mà công trạng vì đất nước của họ được nhân dân truyền tụng, được du khách quan tâm, tìm hiểu.

Tuy nhiên, khu di tích ở cố đô Hoa Lư hiện còn chưa hoàn thiện. Hiện mới chỉ có đền thờ 2 vua Đinh, Lê. Vua Lý Thái Tổ lên ngôi ở Hoa Lư, người đã mở ra một giai đoạn phát triển mới, huy hoàng cho đất nước nhưng hình ảnh

của ông ở Hoa Lư lại mờ nhạt. Vì thế, xây dựng một ngôi đền thờ vua Lý Thái Tổ ở ngay nơi người đã lên ngôi là rất cần thiết. Như vậy cố đô Hoa Lư mới thực sự lưu giữ hình ảnh của 3 triều đại Đinh, Tiền Lê, Lý, một niềm tự hào của nhân dân địa phương mà không nơi nào có được. Mặt khác, cũng cần sớm hoàn thành việc xây dựng các công trình phù trợ. Khơi thông kênh mương, khai quật tiếp các di chỉ khảo cổ để du khách đến đây có thể cảm nhận được hình ảnh của một thời huy hoàng của vùng đất cố đô này.

Khu du lịch sinh thái Tràng An được quy hoạch với tầm vóc của một khu du lịch Quốc gia. Tại đây, với các kiến trúc Phật giáo đồ sộ như chùa Báu Đính - với pho tượng lớn nhất Việt Nam, đang dần trở thành một trung tâm tâm linh của cả nước, tạo ra sức hút lớn đối với du khách, nhất là khách nội địa. Để Tràng An thật sự trở thành một khu du lịch sinh thái, cần tiếp tục đầu tư tôn tạo môi trường sinh thái, hoàn

thiện nhanh các công viên và khu dịch vụ du lịch.

Đối với các khu du lịch khác, khi đầu tư cần tuân thủ nghiêm ngặt quy hoạch đã phê duyệt, trong đó bảo vệ môi trường cần đặt lên hàng đầu. Nét đẹp thiên nhiên hùng vĩ của Ninh Bình cần được tôn tạo và bảo vệ một cách nghiêm ngặt để mãi mãi giữ được danh hiệu "Hạ Long trên cạn".

Thứ hai là, tập trung nâng cấp một số cơ sở lưu trú trên địa bàn tỉnh. Với vị trí thuận lợi, nếu Ninh Bình có một số khách sạn từ 3 sao đến 5 sao, chắc chắn lượng khách lưu trú ở đây sẽ tăng nhanh, một số hoạt động hội nghị, hội thảo và du lịch MICE sẽ được triển khai tại đây và Ninh Bình sẽ trở thành một điểm đến đích thực, chứ không chỉ là điểm tham quan, điểm dừng chân của khách.

Thứ ba là, tập trung xây dựng các sản phẩm du lịch đặc thù của địa phương. Với hàng chục khu du lịch, điểm tham quan hấp dẫn, Ninh

Một thoáng thang cảnh Hoa Lư - Ảnh: Q.V

Bình có thể xây dựng một loạt các chương trình du lịch khép kín ngay trên địa bàn của tỉnh. Khách vừa tham quan các thắng cảnh, khám phá văn hóa lịch sử, thưởng thức các chương trình văn nghệ truyền thống, thưởng thức ẩm thực địa phương và mua sắm hàng thủ công mỹ nghệ của các làng nghề trong tỉnh. Mỗi một hoạt động trên rất cần được tinh triền khai trong các dự án phát triển sản phẩm cụ thể, để sớm đưa ra phục vụ du khách. Để khai thác lợi thế của một điểm nghỉ cuối tuần của Hà Nội, các công ty du lịch cần xây dựng một loạt các chương trình du lịch phù hợp với các địa phương khác và thủ đô Hà Nội.

Việc nối tour với các công ty lữ hành khác hiện là ưu tiên hàng đầu của các doanh nghiệp du lịch Ninh Bình. Đặc biệt, các cửa khẩu Lao Bảo, Cầu Treo, Nâm Cấn, Na Mèo hiện đang đón khách quốc tế đường bộ, khách caravan của các nước ASEAN và các nước khác sẽ là nguồn khách tiềm năng của Ninh Bình để đón và phục vụ khi họ ra Hà Nội hoặc đến Vịnh Hạ Long.

Thứ tư là, nâng cao chất lượng dịch vụ du lịch, một vấn đề hàng đầu của hoạt động kinh doanh du lịch. Thuyết minh viên, hướng dẫn viên thật sự đóng vai trò quan trọng quyết định đến chất lượng mỗi chương trình du lịch, nhất là đối với loại hình du lịch văn hóa. Thuyết minh viên tại khu di tích phải được đào tạo có đủ trình độ chuyên môn, nghiệp vụ cũng như ngoại ngữ để hướng dẫn thuyết minh cho khách, làm cho khách cảm thụ được một thời kỳ lịch sử cũng như truyền thống văn hóa Việt Nam gắn bó với vùng đất Ninh Bình. Cũng rất cần tăng cường đào tạo nhân viên phục vụ ở các khách sạn, nhà hàng, ở các điểm tham quan, bán hàng nhằm phục vụ tốt nhất nhu cầu của khách tạo cho khách thấy được sự thân thiện của người dân Việt Nam.

Thứ năm là, công tác xúc tiến quảng bá du lịch. Hiện tại, quảng bá du lịch của Ninh Bình nói chung rất mờ nhạt. Tuy tiềm năng du lịch rất phong phú nhưng Ninh Bình vẫn chưa được nhiều khách du lịch quốc tế biết đến. Du lịch Ninh Bình cần tăng cường phối hợp với các cơ quan quản lý nhà nước về du lịch ở trung ương,

tỉnh thành khác để chủ động đề xuất các biện pháp hỗ trợ cho công tác quảng bá. Có thể tổ chức đưa các hãng lữ hành, các đoàn farmtrip đến khảo sát khu du lịch Hoa Lư và khu du lịch sinh thái Tràng An để đưa vào chương trình du lịch cụ thể cho khách. Mặt khác, từ ý kiến đóng góp của các doanh nghiệp là những người trực tiếp tổ chức cho khách du lịch, có thể tham khảo để áp dụng hay nâng cấp chất lượng dịch vụ tại các khu du lịch này. Ngoài ra, cũng cần đẩy mạnh công tác quảng bá trên các phương tiện thông tin đại chúng.

Phát triển du lịch dựa trên việc khai thác các giá trị di sản văn hóa một cách bền vững chính là cách chúng ta bảo tồn một cách tốt nhất những di sản văn hóa. Với phương châm đó, với những gì mà Ninh Bình đã và đang làm cho cố đô Hoa Lư và khu du lịch sinh thái Tràng An, chúng ta có thể tin tưởng rằng, trong một tương lai gần, Ninh Bình sẽ thực sự trở thành một trung tâm du lịch quốc gia, đóng góp một phần quan trọng cho sự phát triển của Ngành Du lịch Việt Nam. /.

V.T.B

Chú thích:

1- Nghị quyết Đại hội Đảng toàn quốc lần thứ IX: "Phát triển du lịch thực sự trở thành một ngành kinh tế mũi nhọn; nâng cao chất lượng và hiệu quả hoạt động trên cơ sở khai thác lợi thế về điều kiện tự nhiên, sinh thái, truyền thống văn hóa, lịch sử, đáp ứng nhu cầu du lịch trong nước và phát triển nhanh du lịch quốc tế, sớm đạt trình độ phát triển du lịch của khu vực";

Nghị quyết Đại hội Đảng toàn quốc lần thứ X: "Chú trọng giữ gìn, phát triển các di sản văn hóa phi vật thể, tôn tạo và quản lý tốt các di sản văn hóa vật thể, các di tích, nâng cấp các bảo tàng. Xây dựng công trình văn hóa, các khu giải trí công cộng".

2- Hang động Tràng An là hệ thống phòng thủ phía Nam của kinh thành Hoa Lư trước đây. Ngày nay, các nhà khoa học đã tìm thấy được nhiều cổ vật thời Đinh, Tiền Lê, Trần. Những công cụ chắt bằng đá cuội thuộc thời kỳ văn hóa Sơn Vi, những mảnh gốm thuộc thời kỳ văn hóa Đa Bút, cổ vật có niên đại từ thế kỷ X đến thế kỷ XIV cũng được tìm thấy ở đây.